

TISZAPARTI VALLOMÁSOK

1.

Már napok óta csak elkívánkoztam innen,
vén platánfák hosszúárnyékú unalmából;
már napok óta csak csatangoltam, —
kocsmák előtt búsuló lovak,
megfáradott kompok, ladikok,
szagos dinnyerakások,
várakozó tanyai betegek,
délutáni sétájuk közben tünődőn
megtorpanó nyugdíjas bácsikák
néma tanúja lettem,
s kitétem magam annak,
hogy roskadásig szarvalt szalmahordó kocsikról
végigcsördít rajtam
a józanul beosztott életűek
csípős ostora
és dohos műhelyecskék
élére állított kopórsójából
elémtoptan a berámázott okleveletem
követelő mester,
a Halál.

Már napok óta, alkonyattájt,
meg-megálltam a sarki trafikusbódé előtt
és a valaha melegmosolyú trafikosnő
álmos ujjakkal elém rakta
rég eladatlan képeslapjait,
melyekre aztán fuldokló üzeneteim írtam
a sarki lámpafénynél;

már napok óta rosszalólag néztek
imbolygó alakom után
az est hályogán át a fák
és valamit összesúgtak mögöttem.

a kufár széllel, —
 valamit, ami már az ittmarasztaló,
 sárga szeptemberre emlékeztetett...

Már napok óta azon kaptam magam nem egyszer,
 hogy hosszan eltűnődöm én is egy-egy arcon,
 valakin, aki már nem is tart számon,
 s riadtan menekültem vissza
 ismert ismerőseimhez:

Erzsihez, akinek az arca ezen a kerti nyáréjszakán
 még régi táncok pajkosságával sugárzott;
 visszamenekültem hozzá s Bélához,
 de lassan átnyúltak asztalunkon
 s lefogták okos kis kezét
 haldokló vén parasztok a gödrök felől,
 és kockás párnákról ragályos paraszt-kacsók;

visszamenekültem Pistához,
 akit itt látnak májd megint
 az esőkopogásos novemberi utcák,
 míg hasztalan vitáit folytatja önmagával
 egy soha ki nem állított útlevélről
 és a birsalmás szagú vidéki szobák
 pároló magányáról;

riadtan menekültem ehhez a folyóhoz,
 de elúszni vitte kedve;
 futottam a komphoz,
 de ráült ittmaradt bénák ezre;
 nyérítő fájdalommal fogadtak
 vasárnaphajnali csárdák;
 rothadt dinnyerakások
 dögletes szaga járt át;
 kénesöt szórtak hajamba
 hivalgó neonfények, —
 górcsőükben sötét utcák
 vak dühe égett...

Így talált rám a platánfák
 hosszúárnyékú, hajnali csendje.
 Kis bolyhokban szállt fel az élet
 egy bímor felhőperemre.

Már napok óta elkívánkozom innen.

2.

Most elkezdhetem a vallomásom arról,
 hogy itt születtem a Tiszától kőhajításnyira,
 de húszéves koromig nem néztem vizébe
 s a nyolcadikban, akácvirágzás idején,
 bezúgtam a tiszai hajózásból,
 mert a Petőfi-versek szilaj Tiszája
 az én képzeletemben hatalmas
 gályákat hordott a hátán...

A szokásos arányú, Kogutowitz-féle
 iskolai térképen egy-két parasztujjnyi
 távolság választja el a Tiszát
 attól a helytől, hol világrajöttem,
 mégis előbb magoltatták be velem tanárain
 Széchenyi folyamszabályozási tervét,
 semmint a Tiszát megmutatták volna;
 előbb láttam a Dunát Esztergomnál és Budapestnél,
 a Szávát Bródnál és Zemunnál,
 a tengert Rijékánál és Dubrovniknál,
 semmint ezt a sírvavigadó nóták
 és revíziós tankönyvek
 maszlagába csomagolt álom-Tiszát
 levetkőztethette volna pillantásom
 a megismerés meztelenségére.

Énelőlem húsz hosszú esztendeig
 rejtegették ezt a hamupipőke folyót.

3.

Fölkutathattam volna százszor,
 de hisz a mi meséinket nem kanyarogja be
 a szókének becézett Tisza;
 a mi meséinkben az óperenciás tengerig meg sem áll,
 ha egyszer elindult, a mesebeli hős;
 az idegen folyóneveket rosszul kiejtő nagydiák
 és pattanásos arcú suszterlegény
 csak a messzi Amazonászról és a Kongóról álmodik;
 a költői nagyság titkát Párizs megszaglásában
 megsejtő és rendszerint ifjúnak és tehetségesnek
 csúfolt poéta a Szajna-partnál nem adja alább,
 s ha sonkával és feleségének tett hűségesküvel
 mégis kijut, keltezéses aláírással rotyyant hamar
 egy szajnaparti ciklust, Ady- vagy Illyés-modorban
 s jegyzékéről pontosan ellenőrzi,
 melyik rokonnak és főnöknek kell küldenie
 képeslapot a Notre Dame-mal...

A mi meséinket ezért nem vándorolja már be
 a hamupipőke Tisza.

4.

Úgy találtam rá paradicsombefőzés idején,
 amikor a Royal kevésbé hangzatos tisztasági
 asztalabroszait már sárgahajú szelek lebbentgetik;
 akkor találtam rá, amikor huszonkilenc éves voltam
 és már régóta elszomorodó egy-egy fölfedezésen;
 akkor találtam rá, amikor a lepadt vizű folyókról
 csak a halászok és a napi vízállásjelentések beszélnek;
 amikor az esti partszegélyen
 bérnélkőző ruhájukban várják szeretőjüket
 a már régóta nem hamupipőke lányok.

Úgy találtam rá az én sokáig rejtegetett folyómra,
 paradicsombefőzés idején, amikor kölcsönként üstökben
 már rotyog a jóféle szilvalekvár,
 s táskás kis mezítlábosaimat szárnyrakapja a megfakult idő;
 amikor átszellemült, ünneplős arccal
 furcsa gyászdalokat fújnak vén rezesek
 a sétány halkrezenésű lombjai alatt...

Akkor találtam rá, amikor a folyók már régóta
 nem néztek vissza rám...

6.

Fújták, fújták a göthös, vén rezesek,
 s szemével valaki engem keresett...

Nézték őket dinnyeszagú kisfiúk és lányok,
 nézték őket félrehajtott fejjel.
 A folyón csónak-koporsók ringtak
 hét halott-nap-tetemmel...
 Hallgatták az eladatlan lányok,
 s gondolatban lakodalmuk ülték.
 mint aki most gyászkocsival ballag —
 halkak voltak, sápadtak és szürkék...

7.

Az élet szomorú játék,
 házak tövében elkúsuló árnyék;
 keresztelő, majális, búcsú és vásár —
 valakit mindig csak vártál, vártál...
 Tavaszi vasárnap, orgonaillat,
 valaki mindig csak elhagy, itthagya...
 Sárguló fényképek, délután csöndje —
 ó, hogyha valaki neked is köszönne!...

Szólt a térzene.
 A lányok, a halkak,
 lecsukott pillákkal szemembe haltak...

8.

És nézték őket kémények és felhők,
nézték őket halott nyugalommal;
kis Icák és Vicák találkára mentek,
pörkölt hajukban Eau de cologne-nyal...
Elcsípték egy-egy vén szivar dumáját
s gondolatban fürgén kizsebelték...
Mint ahogy a mozivásznon látták —
meggyuszájukon ujjnyin vöröslött a festék.

9.

Az élet csak könnyű kis játék,
harisnya, csemege, mozi, ajándék;
lompos asszonyok közt hamupipőke
örökké vágycik az ezüstcipőre...
Szólt a térzene,
s a lányok, a frissek,
meztelen karjukon a Tiszára vittek.

10.

Hogyha a tiszai ladikoknak is volna osztálygőgjük,
mint ahogy van a gazdáiknak,
most nyikorogva összekocannának,
amiért a reggel, az anarchista révész
egyetlen nyájba terelte őket —
a városi hivatalnokok,
ujdonsült orvosok,
kereskedők,
iparosok,
nyugdíjasok,
maximumosok,
pálinkafőzők
és egyéb kasztbeliek csónakjait;

hogyha a tiszai ladikoknak is volna osztálygőgjük,
most vízbefordítanának bennünket,
vidéki literátorokat.
Mivége nem vagyunk kasztbeliek semmi egyébben,
csak kisebbrendűségi érzésünkben,
panaszkodásainkban
és a megtalált folyó könnyes szeretetében...

11.

Maestro, jó komám,
utolsó zömök bölénye a roppant ifjúságnak!
Mivége kellett hát a nagyszerű harc?
A párizsi utcákon, végig a rajongott,
gyűlölt és eleve mecsiratott Szajna-parton

elhagyótt vörös szakálladról
 mesélnek a kiskocsmák lámpalángjai
 és az elfutó szelek;
 oda küldtem a verses szép üzenetet,
 s lásd, mégis itt találkozunk;
 helyetted gombolyítom, vén kalóz,
 Évi fonalát, hogy apró vogul szemekkel
 gyerekesen elmélázhass
 tiszai varsák ős kopjafáin,
 te, aki visszajöttél, a ludaspusztai
 kórók és bógáncsok kicsúfolt szerelmesének,
 s holnap már varsás kopjafáid rajzát
 meszelik át mindenszenteki pingáló asszonyok...

Nézd, fölhúzott lábbal tűnődik a tollfehér
 bánat a bánati parton;
 egy okos szürkegém tocsog a tenger iszapban,
 röppenne, de nem tudja merre tartson;
 tünt deszka-gálya evez felénk iszonyatos némán,
 s nincs rá szó, hogy bütykös füzek közt
 a dózsa-fájás kürtjele elriánjon;
 talicskás kubikosok csontvázai csörögnek,
 imbolyognak a lenyúzott marton;
 egy pléhkrisztus alól négy gyerekével
 néz utánunk, majd jelenésként ellebeg egy
 fekete asszony...

Tartom, csak tartom a ferge gombolyagot,
 hogy hússzín fonalatok
 Évi tűjén
 mind leszaladjon...

12.

Úszik, már reggel óta úszik —
 a két part, vagy a két ladik?
 Hallgatásunkat az viszi,
 az a látatlan harmadik...

13.

Virág miért lettél?
 Világ, mivé tettél?
 Mit érhetsz magad?

Tested vájt fűzfateknő,
 sorsod magábarejtő...
 Terülj hát hanyatt!

Volt egy nagy tartozásod:
 a mindenhez-tartozásod;
 mégsincsén hazád...

*Innen már ki nem marnak,
itt már rothadni hagynak;
ez végleges hazád...*

14.

*Óriás tányérrózsa az arcom,
sárból felhőkig szökött...
Fateknőben ringok így, fejetlen,
két megtalált part között.*

Zenta, 1957 augusztusában.

AMEN Irving (USA):
Eva (fametszet)